

Oponentský posudek diplomové práce Johany Švarcové

VZTAH ELEKTRONICKÉ HUDBY S FILMEM NA PŘÍKLADU RANÝCH SCI-FI

Předem mého posudku musím říct, že jej píšu pro svou oblíbenou kamarádku a kumpánku Johanu Švarcovou. Naštěstí narozdíl od posudku filmu nebudu tentokrát tak nadšený, naopak budu více hanět. Johana si vybrala skvělé téma, které není v českém prostředí opracované: vztah filmu a elektronické hudby se zaměřením na ranou tvorbu v žánru science fiction. Téma s velkým potenciálem jak pro historiografické, tak pro analytické zpracování. Možná, že prvním ne zcela šťastným krokem bylo, že se kamarádka autorka nerozhodla na začátku, zda jít jednou či druhou z těchto cest. Sesbírala spoustu zajímavého materiálu (včetně původních rozhovorů), který je spíše historiografické a biografické povahy. Ovšem v začátku slíbí "diskusi" na téma, což už svou podstatou vybízí čtenáře k očekávání polemiky (v rámci zdrojů) a z ní vzcházející možné analýzy. Johana však spíš za sebe řadí jednotlivé faktografické nálezy a snaží se je propojit. Dochází tak k tomu, že text nerozhodně žánrově "osciluje" (toto klišé si v kontextu diplomky o umělém zvuku dovoluji použít s klidným svědomím, neboť oscilátor je původem velké části jevů, o kterých se v ní píše), čili osciluje mezi sbírkou historických dokumentů, střípky estetické analýzy, populární publicistikou (příběh Zdeňka Lišky) a poznámkami autorky k vlastnímu přístupu k tvorbě. Což samo o sobě nezní špatně: práce by vlastně mohla být divoce montážní, překvapovat nás hrubě na sebe narážejícími bloky (vzhledem k jejich různorodosti) a bavilo by mě to. Ovšem tento klíč čtení text neposkytuje jako záměr, narážení působí spíš jako nedostatek redakční činnosti a montáž se občas snaží k sobě násilně připojit zdroje, které ve výsledku nový obraz nepodají, neboť je mezi nimi občas souvislost mlhavá (v asi dvou případech zdá se mi dokonce "rádoby": Martin Heidegger jakoby uvažoval o kosmické lodi z předešlého odstavce!). Navíc takto dochází ke skokům od tématu k tématu. Tato různorodost a neucelenost se prozrazují nejvíc tam, kde se po útržkovitém a montážním řazení zdrojů objevují celé dlouhé části textu, psané zcela odlišným jazykem, který působí sám o sobě kompaktně a vlastně "klasicky". Jako by do filmu Chrise Markera někdo vřadil kus filmu Jiřího Menzela. Platí to například o celých "encyklopedických" kapitolách o žánru sci-fi a historii elektronické hudby, které se mi zdají navíc neústrojně vsazené do středu textu poté, co už je diskuse vlastně dál. Slušelo by jim místo spíš někde v první části (a kapitole 4 velké zkrácení její délky neúměrné vzhledem k tématu, jímž není "historie" ale "vztah"). Podobně kapitola Zakázané planety, která je sice nejčtivější a nejkompaktnější, ale je z úplně jiného slohového soudku než zbytek práce.

Zároveň o těchto kapitolách platí, že v rámci předmětu zájmu diplomky vlastně nejsou nezbytné a naopak odvádějí pozornost jinam. Ale dozvíme se, že Louise Barrons rád pracoval s pájkou.

Totéž se děje i při užití několika biografických až příběhových pasáží rozhovorů s pamětníky: většinou se dozvíme pocit pamětníka, v horším případě veselou či smutnou příhodu z natáčení (Juraj Herz o "neposlušném skladateli a uheráku", Špalj, Bayle, ale i Schobert o náladě při projekci Ruttmanova filmu). Ty sice celkový obraz dobarvují, ale asi by lépe působily jako bonbónek v tlusté knize, která by se zabývala tématem v celé jeho šíři. Na ploše čtyřicetistránkové práce působí zařazení neústrojně a tematický posun nepřináší. Trochu to vypadá jakoby se autorka těžko loučila s obsahem původních rozhovorů, když už za nimi podnikla náročnou cestu.

Tolik k stavbě textu. Obsahově mě mrzí, že skutečná estetická analýza je tu vůči objemu historiografie spíš v homeopatickém poměru. První třetina práce si vlastně vystačí z tvrzením, že "ve velkém množství sci-fi filmů je těžké rozlišit hudbu od ambientních zvuků (resp. ruchů)", které je opakováno v různých variacích. Doporučil bych tyto pokusy (nejraději) zpracovat více do hloubky a nebo je vyloučit úplně. Abstrakt nám totiž částečně slíbí něco, co se nakonec nestane. Tím pádem se mi při čtení přihodilo, že ve chvíli, kdy se objevil název kapitoly "Závěr", byl jsem v šoku: měl jsem do té doby pocit, že po důkladném úvodu (který bych ještě prořezal od hlušiny) to hlavní "teprve teď přijde"! Navíc abstrakt naznačil, že práce v závěru nastíní "několik možných směrů kterými by se mohla v budoucnu ubírat tato velmi potřebná interdisciplinární diskuze". K čemuž ale nedojde vůbec.

Nejednotný je také přístup k používání termínů. Autorka některé základní termíny dlouze objasňuje, zatímco jiné specializovanější pouze jmenuje ("hardware hacking" nebo "circuit bending" - ovšem v anglicky zkomolené verzi "curcuit banding"). Nejasné je to i na příkladu pojmu "formix", který v práci působí jako bezmála neznámý osobní slang Jaromíra Svobody, přičemž jde o již velmi obvykle užívané slovo. Za zbytečné považuji některé nedostatky v překladu z angličtiny: slova jako "control" nebo "render" mají v češtině zcela normální překlady "ovládat" a "vyjádřit" (nikoli tedy "kontrolovat", sugerující spíš "dohled", a "renderovat" - anglicismus, používaný spíš v procesu počítačového zpracování grafiky). Občas se také objevují zbytečně složitě "vědecké" opisy obyčejného. Příjemným osvěžením mi ovšem bylo přirovnání s vepřem.

Formálně text hodnotím jako šitý velmi horkou jehlou. Přestože kamarádka autorka pracovala na tématu (na rozdíl od mnohých spolužáků) poctivě velmi dlouho a je cítit hluboká osobní zainteresovanost (není to žádná diplomka z tematické nouze!), je výsledná podoba plná hrubek, slohových průšvihů i vět co

nedávají smysl. (Bonbonkem je pak neutrální střední rod jména Merlau-Ponty!). Týden redakčních úprav navíc by si prostě práce zasloužila, včetně sjednocení poznámkového aparátu a prokletění zdvojování českých citací s obsahem původního textu.

Závěrem mě to opět nutí k tradiční úvaze, zda mají studenti uměleckých oborů psát teoretické práce, když v zásadě nejsou analyticky, a jak by případně mělo vypadat zadání absolventského textu: zda by vhodnější nebyl spíš pokus o teoretické dvojče praktické části, v němž by měla prostor rozsáhlá explikace s přesahem do východisek z estetické historie (jako na některých výtvarných školách). Ovšem: pokud si student sám dobrovolně zvolí teoretické téma, nechť si na něm samozřejmě své zuby dobrovolně vyláme! Tato zkušenost je taky důležitá, jak mi koneckonců sdělila i sama kamarádka autorka, která si je části výše popisovaných nedostatků vědoma.

Jestliže mám práci doporučit k úspěšné obhajobě, pak především pro výborně vybrané neotřepané téma a sběr důležitého materiálu. Pracovat by se na ní ovšem dalo ještě dlouho. A jestliže písmenná stupnice známkování říká, že "standardním výkonem bez chyb" je C a znamená to v překladu "student dokázal to co si předsevzal", tak vzhledem k tomu, že i autorka tuší, že se jí její záměr ještě ne zcela zdařil, navrhuji "D". A k obhajobě samozřejmě doporučuji.

Petr Marek